

FONETICA: RAMURI, CONCEPTE, TEORII ȘI METODE DE CERCETARE

Doctor habilitat în filologie, profesor universitar **Nicanor BABÎRĂ**
Universitatea de Stat din Comrat

PHONETICS: BRANCHES, CONCEPTS, THEORIES AND RESEARCH METHODS

Abstract. The present article touches upon the problems of **Phonetics** in toto as a whole, focusing on the branches, theories, concepts and the methods of investigation in the field of Phonetics as well as the importance of **Phonetics** in teaching native and foreign language. The author stresses the idea that the knowledge of **Phonetics** by any teacher of foreign languages is **a conditio sine qua non**. The author also states that **Phonetics** is the “brains, the heart and the sole” of the language and Linguistics as well as Didactics are dim and dull without it. **Phonetics** should be the first and the last “love” for every teacher of native and foreign languages.

Key-words: Phonology, Linguistics, Pedagogics, Didactics, Phonetics: General, Special, Descriptive, Historical, Experimental, Comparative, Proper, Articulatory, Acoustic, Auditory, Theoretical, Practical, Sound Symbolism, University, School, Scientific, Popular, Dialectical, Stylistical, Intoning, Accentology, Corrective, Orthography, Orthoepy, Branches, Theories, Concepts, Methods, Investigations.

Rezumat. Prezentul articol ține de problemele foneticii în ansamblu și se focusează asupra ramurilor, teoriilor, conceptelor și metodelor de cercetare, precum și asupra importanței acestora în procesul de predare și învățare a limbilor materne și străine. Autorul statuează că, cunoștințele de fonetică reprezintă *conditio sine qua non* pentru profesorii de limbi străine. Autorul, de asemenea, deduce că fonetica este „creierul, inima și sufletul” limbii, iar lingvistica și didactica sunt plictisitoare fără ea. Fonetica, susține autorul, trebuie să fie prima și ultima iubire pentru fiecare profesor de limbi materne și străine.

Cuvinte-cheie: lingvistica, pedagogia, didactica, fonologia, fonetica generală, specială, descriptivă, istorică, experimentală, comparativă, comparată, propriu-zisă, articulatorică, acustică, auditivă, teoretică, practică, simbolică, universitară, școlară, științifică, populară, dialectală, corectivă; ortoepie, ortografie; ramuri, teorii, concepte, metode, investigații.

Orice știință reprezintă domeniu propriu de cercetări / investigații, cu o problematică anumită și metode speciale de cercetare. Studiul lingvisticii îl constituie aria vastă a fenomenelor de limbă. *Lingvistica*, după cum se știe, este știința care studiază *limba* și legile ei de dezvoltare, cu alte cuvinte, *geneza* și *ontogeneza* limbii, ca fenomen social și principal mijloc de comunicare între oameni. În contextul *genezei* și *ontogenezei*, menționăm: lingvistica *diacronică* / *istorică* care se ocupă de studiul faptelor dintr-o limbă sau din mai multe limbi, privite în evoluțiile lor; lingvistica *sincronică* / *descriptivă* - cercetarea unei limbi, așa cum se prezintă ea la un moment dat, fără a

lua în considerare tezele anterioare; lingvistica *generală* care cercetează faptele de limbă, analizate din perspectiva trăsăturilor comune ale mai multor limbi, înrudite sau neînrudite; lingvistica *matematică* - disciplină care studiază limba cu mijloace matematice, ocupându-se de aspectele algebrice, cantitative și formale ale fenomenelor de limbă; lingvistica *comparativă* care se ocupă de studierea comparată a concordanțelor *fonetice*, *semantice* și *gramaticale* din mai multe limbi, urmărind explicarea legăturilor istorice, cercetarea cauzelor, dezvoltărilor paralele, a diferențierii și a influenței reciproce în cursul istoriei etc.

Limbile (materne și străine) oricare ar fi nivelul

lor de dezvoltare conțin cele patru componente de bază: 1. *Învelișul sonor*; 2. *Vocabularul* (lexicul); 3. *Structura gramaticală*; 4. *Scrisul* (scrierea). Fiecare dintre acestea este cercetat de discipline lingvistice speciale. *Lexicul* (vocabularul), este investigat de lexicologie, lexicografie, etimologie, frazeologie, semantică. De *structura gramaticală* se ocupă morfologia și sintaxa, *scrisul* (scrierea) este obiectul de studiu al ortografiei, iar *învelișul sonor* este cercetat de *fonetică* și *fonologie*.

Limba oamenilor este una a sunetelor umane. În *limbă* totul se realizează prin intermediul elementelor sonore: cuvintele și formele lor, grupurile de cuvinte și propozițiile / frazele, intonația etc. Nimic nu apare în *limbă* în afara sunetelor lingvistice, ele reprezentând latura materială a *limbii*. Sunetele vorbirii umane formează un anumit sistem foarte complicat, care deservește celelalte compartimente ale *limbii*. În cadrul științei despre *limbă*, cercetarea sunetelor vorbirii este rezervată *foneticii*.

Fonetica dintotdeauna a ocupat un loc anumit în sistemul disciplinelor lingvistice, întrucât obiectul de studiu al acesteia îl constituie sunetul articulat / vorbit, acel element al *limbii*, în care se evidențiază expres atât latura fizică și fiziologică, cât și cea psihologică și socială, care se prezintă ca niște „atomi sonori, absolut necesari la formarea diferitor unități lingvistice (silabe, cuvinte, expresii, propoziții, fraze)”, din care cauză „*Fonetica* se găsește într-o foarte strânsă legătura cu toate celelalte compartimente lingvistice [20, p.6].”

Dicționarele lingvistice, cele enciclopedice, tratatele și manualele academice de *fonetică* definesc *fonetica* după cum urmează: „Disciplina care studiază producerea, structura acustică, transmiterea, audierea și evoluția sunetelor limbajului articulat [16, p. 671]”; „ramura a lingvisticii care studiază producerea, transmiterea, audierea și evoluția sunetelor limbajului articulat [7, p. 344]. Foneticianul englezist român, M. Bogdan, observa că „*fonetica* este disciplina care se ocupă cu sunetele limbii. Ea este o ramură a lingvisticii și importanța ei constă în faptul, că studiază învelișul sonor, însăși baza materială a limbii, căci limba vorbită reprezintă cel mai de seamă mijloc de comunicare între oameni [3, p.7]”. Foneticianul basarabean V. Zagaevski menționa că „*fonetica* este o ramură a lingvisticii, care se ocupă cu studierea structurii

sonore a limbii, avându-se în vedere producerea, transmiterea, audierea și evoluția sunetelor vorbite [5, p.14].” Foneticianul experimentalist basarabean G. Cugin accentua faptul că „*fonetica* este știința ce se ocupă de studiul sunetelor vorbite cu toate manifestările și funcțiile lor, de examinarea raportului dintre sistemul de sunete și reprezentarea lor grafică [9, p.10].”

Academicianul N. Corlăteanu recunoștea că „*fonetica* ocupă un loc special în sistemul disciplinelor lingvistice, întrucât obiectul ei de studiu îl constituie sunetul vorbit, acel element al limbii în care se evidențiază cu toată claritatea atât latura fizică și fiziologică, precum și cea psihologică și socială [5, p.17].” Lingvistul român S. Pușcariu afirma că „*fonetica* /știința/ care studiază mecanismul rostirii, formează un capitol important al lingvisticii [18, p.45].” Într-o altă lucrare, același autor menționa că *fonetica* este o disciplină indispensabilă limbii, pe care o compară cu tabla de înmulțire „fără de care nu se pot face operațiuni complicate de calcul [17, p.60]. Academicianul A. Graur sublinia că „*fonetica* este știința care este cea mai legată realității, de materia naturală a limbii [10, p.270].”

Savantul de talie europeană, întemeietorul *Foneticii teoretice* în România, B. P. Hașdeu considera *fonetica* temelia dialectologiei [14, p. 134], prin urmare, nu poți fi un bun dialectolog dacă nu ești și un bun fonetician.

Alte definiții ce vizează *fonetica* încearcă să cuprindă întreaga complexitate a domeniului de cercetare al ei. În acest context, ne referim la definiția lingvistului de marcă german K. J. Kohler [13, p. 25], care este următoarea: „Obiectul *foneticii* este evenimentul sonor al comunicării lingvistice sub toate aspectele sale, adică, producerea, transmiterea și receptarea aspectului sonor al limbii (Sprachschar), inclusiv premisele psihologice și sociologice prezente în situația de comunicare dintre vorbitor și auditor. După un alt lingvist notabil, G. Heike, [11, p.13] *fonetica*, în sens restrâns, se poate defini ca „știința despre latura sonoră a limbii (Sprachöper) în realizările ei concrete, cu normele de realizare și trăsăturile ei relevante comunicative”.

O definiție mai largă a *foneticii*, incluzând și fonologia, o formulează în felul următor lingvistul B. Malmberg [15, p.2]: „*Fonetica* este știința expre-

siei lingvistice” (a limbii vorbite), considerate atât ca structură (formă), cât și ca substanță. Sumând definițiile și noțiunile de *fonetică*, conchidem, că *fonetica* este o știință lingvistică, o ramură ori o disciplină a limbii, a lingvisticii, o piatră de temelie a acesteia, o tablă de înmulțire în știința despre limbă, care studiază mecanismul rostirii, învelișul sonor, baza materială a limbii, structura sonoră, sunetele vorbite sau articulate etc. și ocupă un loc special în sistemul disciplinelor lingvistice care formează un capitol aparte și foarte important în lingvistică.”

Aceste noțiuni, definiții, denumiri, constatări și concepte sunt, însă, determinări restrictive, or, ele țin de *fonetica segmentală*, dar nu și de cea *suprasegmentală*. În contextul ambelor părți ale *foneticii*, extindem spectrul de cercetare al ei. Foneticianul român A. Turculeț [23, p.7] menționa că *fonetica* cercetează, pe lângă unitățile segmentale (sunetele ca realizări ale fonemelor) și trăsăturile prozodice sau suprasegmentale (accentul, intonația), tempoul și ritmul vorbirii, cuvântul și grupul fonetic (cu fenomenele de fonetică sintactică sau de sandhi), alternanțele fonetice (care aparțin și morfologiei sau unui domeniu de graniță, morfo(fono)logia, calitățile și registrul vocii, conclucrarea respirației și a vocii în vorbire și în cântec și chiar pauzele, tăcerea cu întreruperi intenționate a fluxului sonor ș.a.

Termenul *fonetică* este de origine grecească (Phonetikos – referitor la sunet) în latină –*Phoneticus*, în franceză *Phonetique*, în engleză *Phonetics*, în germană *Phonetik*, *Lautlehre*, în spaniolă *fonetica* etc.

Termenul *fonetică* a apărut ca adjectiv neologic latin, *phoneticus* (după gr. Phōnē „voce”), creat de egiptologul danez George Zoega, în lucrarea *De origine et usu obeliscorum*, 1797, pentru a caracteriza ieroglifele, în raport cu sunetele pe care le înlocuiesc [23, p. 7].

Foneticianul basarabean V. Zagaevski [5, p. 14] nota că *fonetica* acumulează două sensuri de bază sau principale: este o ramură a lingvisticii, care se ocupă cu studierea structurii sonore a limbii, avându-se în vedere producerea, transmiterea, audiția și evoluția sunetelor vorbite; prin *fonetică* se mai înțeleg însușirile / caracteristicile fiziologice și acustice ale articulării sunetelor unei limbi, cea ce constituie specificul ei sonor. În acest

sens, ne referim la fonetismul specific al limbii române cu monoftongii /ă/ și /î(î)/, cel al limbii franceze cu /r/ graseiat și cu o serie de tipuri de /e/: è, é, ê sau cel al limbii engleze cu monoftongii de lungă și scurtă durată, care au statut relevant / α:-α; ɔ:-ɔ; u:-u; ə:-ə; i:-i; æ:-e/.

Termenul *fonetică* mai include și totalitatea caracteristicilor speciale ale sunetelor din sistemul fonetic al limbii respective. De rând cu studierea fiziologică și acustică a sunetelor articulate izolat, *fonetica* se mai ocupă și cu legitățile de îmbinare a acestora în componența unităților lingvistice. Astfel, se evidențiază nuanțele *foneticii* diferite ale sunetelor limbii, ținându-se cont de poziția și interdependența lor, în procesul de alternare fonetică. *Fonetica* se mai ocupă cu diverse teorii ale silabei, caracteristicile accentului, intonației, precum și relațiile dintre forma sonoră și cea scrisă a limbii.

Clasic și tradițional, *fonetica* cuprinde următoarele ramuri, care studiază sunetele vorbite sub mai multe aspecte:

1. *Fonetica generală* (General Phonetics) studiază sunetele, neoprinându-se la o limbă anumită, adică, cercetează sunetele vorbirii, fără a se mărgini la o limbă concretă. *Fonetica generală* se ocupă de problemele vizând structura sonoră a limbii, în ansamblu, nu a unei limbi aparte. *Fonetica generală* se află în cele mai strânse raporturi cu foneticele speciale / particulare ale mai multor limbi, recurgând, deseori, la materialele acestora. Așadar, *fonetica generală* tinde să evidențieze trăsăturile comune ale învelișului sonor, ce caracterizează toate limbile de pe glob, având drept scop legitățile *foneticii* ce se conturează / pretează pentru orice limbă.

2. În acest sens, ne vor servi vademecumurile semnate de: F. de Saussure, B. de Cortenay (J. Iguasy, Ivan Alexandrovici), D. Jones, A. Graur, A. Rosetti, I. T. Stan, A. Turculeț, N. Corlăteanu, G. Cogin, V. Zagaevski, L. Zinder, M. Matusevici, L. Bondarco, G. Torsuev, O. Ahmanov, L. Zubkov, L. Scalozub, S. Semcinski etc.

Foneticienii de marcă „clasică” E. Sievers, H. Sweet, P. Rassy, P. de Rousselot, O. Jespersen, M. Grammout, Al. Rhilipide, Al. Rosetti, N. Trubetzkoy ș.a. au cercetat, mai cu seamă, aspectele articulării ale sunetelor, încercând să identifice poziții cât mai exacte ale sunetelor din

anumite limbi, dar și la nivelul *foneticii generale*, care în opoziție cu *fonetica specială / particulară* a unei limbi concrete, studiază ansamblul posibilității fonetice umane (fiziologice, acustice, auditive), legile generale ale evoluției fonetice, cauzele și circumstanțele producerii acestora, adică, *geneza și ontogeneza* sunetelor articulate.

Conchidem, deci, *fonetica generală* se ocupă nemijlocit de studiul problemelor vizând structura sonoră a limbii în principal, nu a unei limbi concrete, studiază sunetele vorbirii, indiferent de limba în care se folosesc. *Fonetica generală* se situează oarecum „deasupra” limbilor concrete, dar nu în afara lor. Foneticienii, plecând de la compararea datelor din limbi (cât mai multe limbi cunoscute), chiar dacă nu își propun în mod expres, așa cum o face *fonetica comparată propriu-zisă*, compararea sistemelor fonetice a două sau mai multe limbi, deduc particularități comune și distinctive fonetice ale limbilor cum ar fi: natura fonetică, clasificarea sunetelor articulate, statutul fonologic al acestora.

3. *Fonetica descriptivă, sincronică sau statică* (Descriptive Phonetics) se ocupă cu descrierea și clasificarea sunetelor vorbirii, în general, sau a unei limbi anumite într-o perioadă determinată, de regulă, perioada contemporană. Lingvistul român A. Turculeț [23, p.20] menționează că *fonetica descriptivă* studiază *fonetica* unei limbi (sau a unei / unor varietăți: limba literară, colocvială, dialect etc.) sau comparativ, a unor limbi, în dimensiunea *sincronică*. Deci, conchidem faptul, că *fonetica descriptivă*, numită și statică, și sincronică constată, transcrie, descrie și clasifică sunetele unei limbi concrete pentru o anumită perioadă de timp. *Fonetica descriptivă* studiază învelișul sonor al limbii la un anumit moment de dezvoltare și caută să surprindă limba cu legitățile sale la un anumit moment de dezvoltare, relativ, desigur.

4. *Fonetica istorică* (Historical Phonetics), *evolutivă* studiază sunetele unei limbi sau ale unui grup de limbi, înrudite în dezvoltarea lor, încercând să stabilească legile după care au loc modificările fonetice. Foneticianul basarabean V. Zagaevski menționa că *fonetica istorică* sau *evolutivă* descrie și clasifică sunetele limbii în procesul de dezvoltare a lor, căutând să stabilească anumite tendințe sau legități, conform cărora, se efectuează directe modificări fonetice în cursul

dezvoltării istorice a unei limbi sau a unui grup de limbi. Deseori, în asemenea investigații se apelează la compararea diferitelor fapte fonetice, aflate în limbile înrudite din punct de vedere genetic.

Compararea se poate referi la situația contemporană (planul sincronic) sau la evoluția istorică (planul diacronic). *Fonetica istorică / evolutivă* studiază schimbările fonetice în timp (în dimensiunea diacronică) ale unei limbi (varietăți ale unei limbi) sau, comparativ, ale unor limbi diferite. *Fonetica istorică*, numită și *evolutivă*, și *diacronică* descrie structura sonoră a limbii de-a lungul existenței sale, stabilind unele tendințe sau legități, datorită cărora, se produc modificări fonetice în cursul dezvoltării istorice a limbii respective / date. *Fonetica istorică*, numită și *dinamică*, se ocupă de dezvoltarea învelișului sonor, cercetează schimbările fonetice, pe care le suportă limba pe parcursul evoluției sale istorice.

5. *Fonetica experimentală / instrumentală* (Instrumental, Physical, Experimental, Laboratory Phonetics) studiază / cercetează și analizează sunetele limbii cu ajutorul unor aparate speciale și mijloace tehnice, fiind aplicate un șir de metode, precum palatografică, chimografică, oscilografică, spectografică, röntgenografică, cinemato-röntgenografică (x-ray cinema) etc. Pentru cercetarea și analiza sunetelor articulate cu ajutorul metodologiilor în cauză, utilizează gramofonul, magnetofonul, fonograful, spectograful, oscilograful, întonograful, röntgenul static și dinamic, computerul etc.

Fonetica experimentală propriu-zisă a fost întemeiată la sfârșitul secolului al XIX-lea, la Paris, de către abatele P. A. Rousselot (1846-1924) și la Kazan de profesorul V. Bogorodițki (1857-1941). Precursor al *foneticii experimentale* trebuie considerat B. de Courtenay (1845-1929) – specialist în lingvistica generală, în gramatica comparată a limbilor indo-europene și în slavistică, creatorul școlii lingvisticii din Kazan. Datorită folosirii aparatajului variat în laboratoarele de *fonetică experimentală*, *Fonetica* tinde să devină cea mai exactă disciplină lingvistică. Rezultatele obținute de *fonetică experimentală* se aplică pe larg în radiotehnică, electroacustică, în medicină și în alte domenii.

6. *Fonetica sintactică* (Sentence Phonetics – engl., phonetique de la phrase, phoneque syntactique – fr., satzphonetik – germ.) – fenomene de sandhi studiază modificările fonetice ale unui

cuvânt, sub influența cuvintelor vecine, cu care se află în relații sintactice.

7. *Fonetica funcțională, fonologică* sau *fonemică* (Phonemics) sau *fonematică* (Phonematics, Functional Phonetics, Phonology – engl., phonologie – fr., phonologie – germ., fonologia – sp.) – ramură sau disciplină a *foneticii* care se ocupă de studiul sunetelor limbii din punctul de vedere al valorii lor funcționale, stabilind sistemul de fone-me al unui idiom și caracterul diferitelor variante. Deci, *fonetica* cercetează și aspectul funcțional al sunetelor vorbite. În prezent acest aspect al sunetelor limbii ține de *fonetica funcțională* numită „fonologia”, care studiază funcția distinctivă a sunetelor vorbite (ale sunetelor-tip, ale fonemelor). *Fonologia / fonetica funcțională* cercetează acele particularități fonetice, care sunt conexe cu diferențieri ale valorii semantice, precum și acele reguli pe baza cărora se îmbină aceste elemente, formând cuvinte și propoziții / fraze.

Fonologia cercetează funcția distinctivă a sunetelor ce îndeplinește anumite funcții semantice în sistemul limbii. *Fonetica funcțională* - fonologia include *fonologia generală* (General Phonology), *fonologia particulară, specială* (Special Phonology), *fonologia segmentală* (Segmental, Timbre Phonology), *fonologia istorică* (Historical Phonology), *fonologia comparativă* (Comparativ Phonology). *Fonologia / Fonetica funcțională* utilizează datele celorlalte „științe fonetice” în sensul descrierii funcționării sistemului fonologic, ca parte integrantă a sistemului lingvistic.

8. *Fonetica particulară, specială* (Special Phonetics) cercetează aspectele articulatorii, parametrilor acustici ai sunetelor articulate dintr-o anumită limbă: română, engleză, rusă, germană etc. Deci, *fonetica particulară / specială* studiază învelișul sonor al unei anumite limbi.

9. *Fonetica comparată* (Comparative Phonetics) studiază particularitățile segmentale și cele suprasedimentale ale a două sau a mai multor limbi, stabilind însușirile comune și cele distructive ale acestora.

10. *Fonetica contrastivă* (Contrastive Phonetics) urmărește fixarea opozițiilor fonematice, reliefa alofonelor și a contextelor de manifestare a acestora, stabilirea distribuției fiecărui fonem și determinarea frecvenței fiecărei opoziții fonematice.

11. *Fonetica propriu-zisă* (Proper Phonetics) sau *fiziologia sunetelor* are ca obiect de studiu

producerea, transmiterea, receptarea și evoluția elementelor sonore ale limbii.

12. *Fonetica prearticulatorie* (Priarticulatory Phonetics) este în corelație cu medicina logopedică, cu psihopatologia. Un studiu aparte îl prezintă *foniatria* (ramură a logopediei) care încearcă să trateze clinic trăsăturile patologice speciale legate de percepția și producerea sunetelor.

13. *Fonetica articulatorie* (Articulatory Phonetics) tratează emisiunea sonoră în mod independent de felul cum această emisiune este produsă sau percepută. *Fonetica articulatorie* sau „fiziologia sunetelor” cercetează producerea sunetelor articulate în baza röntgenografierii statice și dinamice, tensometriei.

14. *Fonetica acustică* (Acoustic Phonetics) studiază sunetul ca semnal fizic, în baza oscilogramelor, videogramelor, intonogramelor și a spectogramelor. *Fonetica acustică* determină proprietățile fizice ale sunetelor vorbirii referindu-se la frecvența și amplitudinea lor în timpul transmiterii. *Fonetica articulatorie* și cea *acustică* sunt cele care dispun de parametri bine fundamentați și verificați cu ajutorul instrumentelor și aparatelor de precizie. Din motive pur practice, aplicative, majoritatea foneticienilor preferă descrierea articulatorie și acustică a sunetelor.

15. *Fonetica neuroperceptivă* (Neuroperceptive Phonetics) este interesată de mecanismul audiției și percepției sunetelor articulate.

16. *Fonetica auditivă* (Auditory Phonetics) se ocupă cu descrierea particularităților urechii umane de a reacționa la stimulii acustici și mecanismele neurocerebrale ale codificării și decodificării mesajului sonor la emițător și receptor.

17. *Fonetica teoretică* (Theoretical Phonetics) are ca obiect de studiu problemele teoretice ale sistemului fonetico-fonematic segmental și suprasedimental al unei anumite limbi: *Fonetica teoretică* a limbii engleze, a limbii franceze, ruse, germane etc.

18. *Fonetica practică sau normativă* (Practical Phonetics) are câteva subdiviziuni: ortoepia, grafia, ortografia cu toate compartimentele ale sistemului sonor al limbii date cu statut didactic: predare, explicare, antrenare și procedee de memorare a materialului fonetic prin *drill*-uri repetate, exersare fonetică orală și scrisă etc.

19. *Fonetica simbolică* (Sound Symbolism) *expresivă, impresivă* se referă la relațiile care pot

fi stabilite între sunetele articulate și evenimente acustice sau optice ori caracteristice ale unor obiecte din lumea înconjurătoare /exterioară. Este vorba, în primul rând, de cazuri, mai mult sau mai puțin izolate, de semne ce contrazic „arbitrariul” semnalului lingvistic, prezentând „o relație determinată fizic între sunetele constitutive ale unui cuvânt și semnificația sa [23, p. 21].” *Fonetica simbolică* a fost obiectul de studiu al lingviștilor români A. Graur, I. Iordan și a lingvistului R. Jakobson – savant al Cercului Lingvistic de la Praga.

20. *Fonetica universitară* (University Phonetics) se ocupă de studiarea structurii sonore a unei limbi, de regulă, a celei de stat, oficiale) în cazul Republicii Moldova – cea română, avându-se în vedere producerea, transmiterea, audierea și evoluția sunetelor limbii române: fonetica segmentală și suprasegmentală, în conformitate cu curricularele ministeriale de profil și cu cele ale instituției respective.

21. *Fonetica școlară* (School Phonetics) ține de cursurile școlare preuniversitare, prevăzute de curricula școlară. De regulă, aici se pun bazele *foneticii limbii materne*, care cuprind elementele *foneticii segmentale* și a celei *suprasegmentale*: noțiuni de monoftong, diftong, consoane, silabă, accent, intonație etc.

22. *Fonetica științifică* (Scientific Phonetics) sau *fonetica elevată* de care se ocupă în exclusivitate doar savanții – foneticienii - experimențiști și cercetătorii în fonologie.

23. *Fonetica populară* (Popular Phonetics), numită și *vulgară*, non științifică care ține de cunoștințele elementare ale oamenilor neșcoliți în fonetică, adesea, fenomenele de *fonetică* sunt tratate incorect, la discreția fiecăruia.

24. *Fonetica dialectală* (Dialectal Phonetics) studiază variantele, varietățile și variațiile sunetelor vorbite în diferite dialecte. În acest sens, specialiștii dialectologi studiază dialectismele (dialectism) fonetice populare, vulgarismele fonetice. Deci, *fonetica dialectală* este în conexiune cu *fonetica populară*.

25. *Fonetica didactică* (Didactical Phonetics) este o ramură a *foneticii* care se ocupă cu metodele, procedeele de prezentare, însușire, memorare a materialului fonetic. *Fonetica didactică* elaborează principii de antrenare, prin *drill*-uri fonetice a materialului curricular, în baza unor exersări

întemeiate pe un material științific bine argumentat, pe principiile didactice clasice, folosindu-se studiile experimentale și cele comparate. În acest sens, a se vedea investigațiile științifice ale lingviștilor, psihologilor de marcă și a pedagogilor Lev Șcerba, Robert Lado, Vladimir Arakin, Vladimir Artiomov, Silviu Berejan etc.

26. *Fonetica corectivă* (Corrective Phonetics), numită și *pedagogică* se ocupă de problemele realizării unei audieri și pronunții corecte [23, p. 24].

27. *Stilistica fonetică* sau *fonostilistica* (Phonetic Stylistics, Phonostylistics) cercetează calitățile stilistice, expresive ale elementelor fonetice segmentale sau / și suprasegmentale. Acest aspect a fost amplu studiat de N. Trubetsky, care preferă o separare netă a spectrelor reprezentative (domeniul fonologiei) de mijloacele expresive, care ar forma obiectul stilisticii sunetelor. *Fonostilistica* actuală se plasează printre științele comunicației [4, p.9; 8, p.12; 23, p. 21].

28. *Accentologia* (Accentology) determină legăturile privitoare la natura și distribuția accentului în cadrul complexelor sonore ale cuvintelor și formelor gramaticale.

29. *Intonologia* (Intoning) sau *sistemul intonațional* studiază variațiile de înălțime a vocii în procesul comunicării.

30. *Ortografia* (Orthography - eng., ortographe - fr., ortografia - sp.) stabilește sistemul de norme proprii unei limbi privind scrierea corectă / normată.

31. *Ortoepia* (Orthoepy - eng., orthoepie - fr., orthoepie - germ., ortoepia - sp.) – *fonetica normativă* are ca domeniu sistemul de norme referitoare la pronunțarea corectă a sunetelor și a îmbinărilor sonore ale limbii, fiind dependentă de *fonetica descriptivă*.

Spre deosebire de lexic și gramatică, structura sonoră a limbii constituie nucleul ei material, forma ei fizică. Latura sonoră este forma de existență a cuvintelor. Structura sonoră a limbii nu este unicul element al ei, ci prezintă numai forma de existență a limbii. Latura sonoră, totuși, diferă de conținutul limbii și, datorită acestei deosebiri, ea devine un obiect al unei discipline lingvistice deosebite – *Fonetica* [25, p.8]. *Fonetica* are drept obiect de studiu latura materială a limbii (sunetele), adică, unitățile ei sonore discrete / tănuite, din care cauză *fonetica* este în conexiune absolută

cu fizica, matematica și fiziologia organelor de vorbire cu psihologia, cu ortoepia, cu fonometria [9, p.10].

Generalizând cele menționate, atragem atenția că *fonetica* este o ramură principală a lingvisticii, care studiază latura materială sau sonoră a limbii, a vorbirii umane. Prin *fonetică* înțelegem însăși latura materială a limbii. În acest context, se spune, de exemplu, că *fonetica* limbii române are unele trăsături asemănătoare / comune cu *fonetica* limbii bulgare, că în *fonetica* limbii române se păstrează mai bine sunetele latinești, în comparație cu *fonetica* franceză.

Lingvistul român A. Ionașcu [12, p. 50] subliniază că prin cuvântul *fonetică*, se poate înțelege atât un obiect de studiu, cât și știința care-l studiază. Deci, *fonetica*, spune în continuare lingvistul român, cercetează fragmentele sonore minimale pe care le distingem când facem analiza elementelor limbii, adică, sunetele pure, fenomene ce țin de *fonetica segmentală*. Dar prin latura materială (sonoră) a limbii, înțelegem și unitățile fonetice superioare, adică, fenomenele ce țin de *fonetica suprasedimentală*, cum sunt silaba, cuvintele fonetice, fraza etc.

Este binecunoscut faptul, că aspectul material al limbii are o importanță deosebită pentru viața socială. Doar pe baza materialului sonor pot lua naștere și pot fi fixate gândurile *Omului*. Cu ajutorul materialului sonor, gândurile noastre devin obiective (se obiectivizează), se exteriorizează și devin una dintre forțele, care acționează în viața și dezvoltarea societății, or, limba este o realitate nemijlocită a gândirii, o adevărată conștiință practică. Menționăm, că nu toți lingviștii apreciază *fonetica* în acest fel.

Există lingviști care consideră că sunetele umane rostite și auzite în cadrul procesului de comunicare nu țin de *limbă și fonetică*, în acest context, *fonetica* nu ar fi o ramură a lingvisticii, dar o disciplină auxiliară. Savanții lingviști au păreri diferite și despre *locul foneticii* între disciplinele lingvistice, considerând-o ca parte a gramaticii. Punctul de vedere pe care îl împărtășim și noi este că *fonetica* este o disciplină de sine stătătoare, și stă alături de *gramatică*, care își are metodele sale de cercetare.

Fonetica cercetează sunetele umane / articulate în plan articulatoric, acustic lingvo-psihologic,

statistic, istoric / evolutiv-diacronic, sincron / static, fonologic, comparat-contrastiv, experimental etc. folosind metode obiective și subiective din domeniul acusticii, fiziologiei, matematicii, pedagogiei și didacticii limbii respective. Materialele obținute de studiul *foneticii* sunt bazate pe aspectele somatic, electroacustic și expresiv, pe audierea experimentului pedagogic, supravegherea procentului de predare, pe metodele conversațiilor experimentale și pedagogice, didactice, analiza materialelor lingvistice. Metoda supravegherii articulării sunetelor umane și înregistrarea procesului didactic este de o primă importanță în *fonetica didactică*.

Prin urmare, sunetele articulate sunt cercetate sub următoarele aspecte: fiziologic (articulatoric), acustic, lingvo-psihologic, fonologic, prin utilizarea unor instrumente, precum palatografierea, röntgenografierea (statică și dinamică), analiza materialului lingvistic, oscilografierea, spectografierea, analiza auditivă (directă și indirectă), procedeul transplantării sunetelor, metoda suprimării consecutive a secvențelor sonore, a supravegherii procesului didactic, a statisticii, matematicii, analiza statistică a greșelilor tipice la însușirea / învățarea pronunției unei limbi date etc.

Concluzii în baza noțiunilor lingviștilor

1. *Fonetica* este disciplina care se ocupă cu sunetele limbii. Ea este o ramură a lingvisticii și importanța ei constă în faptul, că studiază învelișul sonor, însăși baza materială a limbii, căci, limba vorbită reprezintă cel mai de seamă mijloc de comunicare între oameni [3, p.79].

2. *Fonetica* este știința ce se ocupă de studiul sunetelor vorbite sub toate manifestările și funcțiile lor, de examinarea raportului dintre sistemul de sunete și prezentarea lor grafică [9, p.10].

3. *Fonetica* este o ramură a lingvisticii care se ocupă cu studierea structurii sonore a limbii, avându-se în vedere producerea, transmiterea, audiția și evoluția sunetelor vorbite [5, p.15].

4. Prin termenul de *fonetică* se subînțelege nu numai știința care se ocupă cu studierea structurii sonore a limbii, a producerii și percepției sunetelor, dar și a complexului însușirilor fiziologice și acustice ale sunetelor, *fonetica* se ocupă cu legi-

tățile îmbinării lor în vorbire, cu diversele teorii ale silabei, cu aspectele specifice ale accentului și intonației într-o anumită limbă, totodată, cercetează corelațiile dintre forma sonoră și cea scrisă a limbii respective [21, p. 16].

5. *Fonetica* este definită, de obicei, ca disciplină lingvistică ce studiază sunetele vorbite sau articulate [23, p.7, 8, p.6].

6. *Fonetica* este ramura lingvistică care studiază structura sonoră a limbii (unitățile ei segmentale și cele suprasegmentale), precum și evoluția istorică a acestei structuri [4, p.13].

7. *Fonetica* este ramură a lingvisticii care studiază producerea, transmiterea, audiția

și evoluția sunetelor limbajului articulat [7, p. 344].

8. *Fonetica* este o disciplină care studiază producerea, structura acustică, transmiterea, audiția și evoluția sunetului limbajului articulat [16, p. 671].

9. *Fonetica* este domeniul sunetelor vorbite [19, p. 23].

10. *Fonetica* este ramura lingvisticii care studiază latura materială (sonoră) a limbii [12, p.50].

11. Pregătirea *Fonetice* reprezintă *conditio sine qua non* pentru orice cadru didactic de limbă maternă sau străină, în cazul nostru: română, găgăuză, engleză, franceză, germană etc.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Babîră Nicanor, Usatîi Larisa, *Însemnătatea și rolul foneticii în predarea limbilor străine*, în: *Buletinul Științific al US B. P. Hașdeu din Cahul, Nr. 2(2), Științe Umanistice, Cahul, US, 2015, p. 4-9.*
2. Babîră Nicanor, Sandu Tatiana, *Fonetica și importanța ei lingvistico-didactică*, în: *Наука. Образование. Культура., Международная научно-практическая конференция (2015), посвященная 24-ой годовщине образования КГУ, 11 февраля 2015. Комрат, КГУ, 2015, с.3-9.*
3. Bogdan Mihail, *Fonetica limbii engleze*, Cluj, Editura Științifică, 1962, 312 p.
4. Cantemir Grigore, *Limba română contemporană (Fonetica)*, Bălți, Tipografia Bălți, 2012, 176 p.
5. Corlăteanu Nicolae, Zagaevski Vladimir, *Fonetica*, Chișinău, Editura Lumina, 1993, 272 p.
6. Corniță G., *Fonetica integrată*, Baia Mare, Umbria, 2001.
7. Coteanu Ion, Seche Luiza, Seche Mircea (Conducătorii lucrării), *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, București, Editura Academiei Române, 1975, 1049 p.
8. Dermenji-Gurgurov Svetlana, *Fonetica limbii române*, Cahul, US B. P. Hașdeu, 2010, 150 p.
9. Gogin George, *Consoanele limbii literare românești*, Chișinău, Editura Cartea Moldovenească, 1969, 312 p.
10. Graur Alexandru, *Studii de lingvistică generală*, București, Editura Academiei Române, 1960, p. 270.
11. Heike Georg, *Phonologie*, Stuttgart, 1972, p. 13.
12. Ionașcu Alexandru, *Fonetica. Generalități.*, în: *Introducere în lingvistică, Ediția a II-a*, București, Editura Științifică, 1965, p. 50-56.
13. Kohler Klaus J., *Einführung in die Phonetik des Deutschen*, Berlin, 1977, s. 25.
14. Macrea Dumitru, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești*, București, Editura Științifică, 1978, p.134.
15. Malmberg Bertil, *Manuel de phonétique générale, Introduction à l'analyse scientifique de l'expression du langage*, Paris, 1974, p. 2.
16. Măciu Mircea, Nicolaescu Nicolae, Șuteu Valeriu, Timicu Gheorghe, Văcaru Vasile (Coordonare generală), *Mic dicționar enciclopedic (MDE), Ediția a III-a, revăzută și adăugată*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, 1910 p.

17. Pușcariu Sextil, *Limba română, Vol. 1, Privire generală, București, Minerva, 1976, p. 60.*
18. Pușcariu Sextil, *Limba română, Vol. II, Rostirea, București, Editura Academiei Române, 1994, p. 45.*
19. Rosetti Alexandru, Lăzăroiu Aurelian, *Introducere în fonetică, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982, 256 p.*
20. Spînu Stela, *Fonetica. Curs de lecții, Chișinău, Tipografia Operativă Art Poligraf SRL, 2014, 116 p.*
21. Stan Ioan Teodor, *Fonetica, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1996, 138 p.*
22. Șerban V., *Fonetica, Timișoara, Augusta, 1997.*
23. Turculeț Adrian, *Introducere în fonetica generală și românească, Iași, Casa Editorială Demiurg, 1999, 288 p.*
24. Zagaevski Vladimir, *Fonetica pentru lingviști și lingviștii despre fonetică, în: Limba română, nr. 4, 2005. Chișinău, Tipografia Balacron, p. 42-49.*
25. Зундер Л.Р. *Общая фонетика. Москва: Высшая школа, 1979, 312 с.*